

**НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
“ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ”
УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК**

БЕЧКО Валентин Петрович

УДК 631.16:658.153

**ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ
ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ**

**08.00.04 — економіка та управління підприємствами
(економіка сільського господарства і АПК)**

АВТОРЕФЕРАТ

**дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Київ – 2007

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки” Української академії аграрних наук

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,
академік УААН
ДЕМ’ЯНЕНКО Микола Якович,
Національний науковий центр
“Інститут аграрної економіки” УААН,
заступник директора з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
член - кореспондент УААН
МАЛІК Микола Йосипович,
Національний науковий центр
“Інститут аграрної економіки” УААН,
завідувач відділу підприємництва

кандидат економічних наук, доцент
ЯНУЛЬ Інна Євгеніївна,
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка,
доцент кафедри фінансів грошового
обігу та кредиту

Захист відбудеться “___” _____ 2007 р. о ___ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.350.01 в Національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки” УААН за адресою: 03680, м. Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, 3-й поверх, конференц-зал, к. 317.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” УААН за адресою: 03680, м. Київ, МСП, вул. Героїв Оборони, 10, 2-й поверх, к. 212.

Автореферат розісланий “___” _____ 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук

О.Г. Шпикуляк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Побудова ринкової моделі економіки зумовлює необхідність дослідження фінансів підприємств, складовою яких є оборотні засоби. Беручи участь у процесі виробництва, оборотні засоби за один повний цикл свою вартість повністю переносять на новостворений продукт. Від складу, структури, розміщення оборотних засобів та джерел їх формування значною мірою залежить розмір фінансових ресурсів підприємства. Як один із найважливіших елементів відтворювального процесу вони забезпечують платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників.

Низький рівень забезпеченості власними джерелами оборотних засобів за сучасних умов господарювання, відсутність їх нормування та належного оперативного контролю не сприяє ефективному їх використанню. Ринкові умови господарювання сільськогосподарських підприємств зумовлюють нові підходи до визначення змісту та функцій оборотних засобів, потребують більш поглибленого їх вивчення. Від вирішення цих завдань великою мірою залежатиме ефективність управління оборотними засобами, а отже, і підприємницькою діяльністю.

Значний внесок у розробку теоретичних основ і практичних питань формування та ефективного використання оборотних засобів зробили вчені – дослідники В.Г. Андрійчук, Г.Ф. Білоусенко, В.І. Власов, М.Я. Дем'яненко, Л.П. Деркач, В.П. Дяченко, П.К. Канінський, М.Ю. Коденська, М.Ф. Кропивко, Н.С. Лисиціан, М.Й. Малік, С.С. Осадець, Г.М. Підлісецький, М.З. Пізенгольц, П.Т. Саблук, В.П. Ситник, І.Є. Януль та інші.

Разом з тим окремі теоретичні, методологічні, методичні та практичні проблеми й питання формування і використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств ще не повною мірою вивчені, досліджені й узагальнені з урахуванням сучасного стану функціонування сільськогосподарських підприємств.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність подальшого поглиблення теоретичних досліджень і методологічних розробок з метою вдосконалення процесів формування та підвищення ефективності використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах, що зумовило актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота пов'язана з науково-дослідною темою відділу фінансово-кредитних і податкових відносин в аграрному секторі економіки АПК Національного наукового центру “Інститут аграрної економіки” УААН, в якому дисертант проходив аспірантську підготовку, за програмою “Формування системи та механізмів фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників у ринкових умовах” (номер державної реєстрації 0106U006639). В межах цієї програми досліджено процеси формування та підвищення ефективності використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах. Основою дисертаційної роботи є результати

власних досліджень автора, які проводились протягом 2004 – 2007 рр. в Національному науковому центрі “Інститут аграрної економіки” УААН.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування напрямів удосконалення формування та підвищення ефективності використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах.

Для реалізації мети в дисертації передбачалось вирішення таких основних завдань:

- уточнення економічної суті та класифікації оборотних засобів;
- виявлення характерних особливостей кругообігу оборотних засобів у сільськогосподарських підприємствах ;
- визначення забезпеченості сільськогосподарських підприємств оборотними засобами та джерел їх утворення;
- обґрунтування запровадження нормування оборотних засобів як пріоритетного напрямку підвищення ефективності їх використання;
- розробка пропозицій щодо вдосконалення механізму кредитування сільськогосподарських підприємств;
- обґрунтування пропозицій щодо методики визначення показників ефективності використання оборотних засобів;
- розробка пропозицій щодо контролю за рухом оборотних засобів.

Об'єктом дослідження є сільськогосподарські підприємства України та Черкаської області.

Предметом дослідження є процес формування оборотних засобів сільськогосподарських підприємств та напрями підвищення ефективності їх використання.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою досліджень є основні положення економічної теорії, законодавчі та нормативні акти, роботи вітчизняних і зарубіжних вчених з питань формування й ефективного використання оборотних засобів та з питань розвитку сільськогосподарського виробництва.

Для розв'язання поставлених у дисертаційній роботі завдань використовувались такі наукові методи: монографічний – для аналізу фінансового стану окремих сільськогосподарських підприємств; графічний – для аналізу виробничо–господарської діяльності сільськогосподарських підприємств; групування та кореляційно-регресійного аналізу – для визначення впливу співвідношення між основними та оборотними засобами на рівень рентабельності та чистий дохід (виручку) на 1 га с. – г угідь; аналізу та синтезу – при аналізі нині діючого механізму кредитування сільськогосподарських підприємств та формуванні пропозицій щодо його вдосконалення; системного аналізу – для обґрунтування пропозицій щодо методики визначення показників ефективності використання оборотних засобів та інші статистичні методи.

Джерелами інформації для проведення досліджень були зведені статистичні дані Державного комітету статистики України, річні фінансові звіти сільськогосподарських підприємств України та Черкаської області, розробки

науково-дослідних установ, статистичні щорічники, дані синтетичного та аналітичного обліку окремих підприємств Уманського району Черкаської області, літературні джерела і результати особистих досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів. У дисертаційній роботі проведено комплексне дослідження формування й ефективного використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств за ринкових умов господарювання, що дозволило одержати теоретичні і практичні результати які характеризують новизну дослідження і особистий внесок автора. Наукова новизна полягає в наступному:

вперше:

- запропоновано внести зміни в методику обчислення показника наявності власних оборотних засобів, за якої власний капітал зменшується на суму нерозподіленого прибутку, оскільки останній не завжди є джерелом формування оборотних засобів;

- запропоновано в межах звітності підприємства з метою попередження імобілізації оборотних засобів на цілі, не пов'язані з виробничою діяльністю, складати окремо інвестиційний та операційний баланси;

удосконалено:

- класифікацію оборотних засобів, з урахуванням їх економічної суті, запропоновано зі складу оборотних засобів виключити короткострокові фінансові вкладення як форму інвестиційного використання тимчасово вільного залишку коштів;

- механізм пільгового режиму кредитування під оборотні засоби, що передбачає спрощення доступу суб'єктів господарювання та розподілу пільгових кредитів по регіонах;

дістали подальший розвиток:

- поняття економічної сутності оборотних засобів як частини авансованої вартості оборотних активів для забезпечення безперервності кругообороту, які послідовно змінюють свою функціональну форму у вигляді засобів сфери виробництва та сфери обігу;

- обґрунтування доцільності включення до складу оборотних засобів мінеральних добрив, малоцінних і швидкозношуваних предметів, дорослих тварин, молодняка тварин і тварин на вирощуванні та відгодівлі, які за своєю сутністю є засобами праці;

- механізм формування джерел поповнення оборотних засобів через систему авансування заготівельними організаціями, що дасть змогу покрити нестачу власних оборотних засобів, сприятиме нарощуванню обсягів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення і пропозиції досліджень автора доведено до рівня методичних і практичних розробок використання яких сприятиме вдосконаленню формування оборотних засобів, джерел їх утворення та ефективному їх використанню.

Результати дисертаційної роботи впроваджено у господарську практику сільськогосподарських підприємств Черкаської області Головним управлінням

агропромислового розвитку Черкаської обласної державної адміністрації (довідка № 04-22/103 від 27.11.2006 р) та ВАТ Державним ощадним банком України №225 м. Умані (довідка №1155 від 14.06.2007 р), ФГ Агрофірмою „Базис” (довідка № 5/3 від 14.06.2007 р., які прийняли до впровадження наступні наукові розробки дисертанта: методичні рекомендації щодо вдосконалення кредитування, запровадження нормування оборотних засобів, визначення показника наявності власних оборотних засобів та економічної ефективності їх використання.

Окремі положення, що містяться у дисертації, були використані в навчальному процесі Уманського державного аграрного університету при викладанні дисциплін “Фінанси”, “Фінанси підприємств”, “Фінансова діяльність суб’єктів господарювання” (довідка Уманського державного аграрного університету №385 від 14.06.2007 р.)

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертаційній роботі наукові положення, висновки та пропозиції отримані автором особисто. Зокрема, запропоновано в межах звітності підприємства з метою попередження іммобілізації оборотних засобів на цілі, не пов’язані з виробничою діяльністю, складати окремо інвестиційний та операційний баланси; внести зміни в методику обчислення показника наявності власних оборотних засобів за якої власний капітал зменшується на суму нерозподіленого прибутку; запровадження нормування оборотних засобів як пріоритетного напрямку підвищення ефективності їх використання та вдосконалення оперативного контролю за рухом оборотних засобів.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції молодих учених (м. Умань, 25-26 березня 2004 р.); Всеукраїнській науковій конференції молодих учених (м. Умань, 24-25 лютого 2005 р.); Всеукраїнській науковій конференції молодих учених (м. Умань, 2-3 березня 2006 р.);

Публікації. Зміст роботи висвітлено у 7 самостійно підготовлених наукових публікаціях, загальним обсягом 2,36 друк. арк. (1 – у співавторстві), з них 5 – у наукових фахових виданнях, затверджених ВАК України, загальним обсягом 1,66 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел. Обсяг основної частини дисертації становить 165 сторінок комп’ютерного тексту, містить 27 таблиць і 3 рисунки. Повний обсяг дисертації – 202 сторінки. Список використаних джерел нараховує 217 найменувань на 18 сторінках друкованого тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі – “Оборотні засоби як економічна категорія” – з позицій системного підходу досліджено економічну сутність оборотних засобів, специфіку їх функціонування в сільськогосподарських підприємствах різних організаційно–правових форм власності, узагальнено вплив різноманітних факторів на їх кругообіг, розглянуто склад оборотних засобів та їх класифікацію.

Оборотні засоби є найбільш мобільною частиною авансованої вартості. Перебуваючи в постійному русі та здійснюючи кругообіг, вони суттєво впливають на фінансовий стан підприємства. Звідси постає потреба в поглибленому дослідженні ефективності їх функціонування в ринкових умовах господарювання.

В економічній літературі існує велика кількість тлумачень категорії оборотних засобів, що вказує на розбіжності в поглядах на її зміст. Водночас науково обґрунтоване тлумачення суті оборотних засобів є необхідною передумовою розробки наукових принципів раціональної організації та підвищення ефективності їх функціонування.

У дисертаційній роботі оборотні засоби розглядаються як авансована вартість частини оборотних активів підприємства для забезпечення безперебійного кругообороту, які послідовно змінюють свою функціональну форму у вигляді засобів сфери виробництва та сфери обігу.

Формування оборотних засобів залежить великою мірою від ступеня обґрунтування їх складу. Узагальнення різних точок зору з цього питання, дослідження ролі та значення складових оборотних засобів у процесі кругообігу дозволили зробити висновок, що до складу оборотних засобів доцільно включати мінеральні добрива, малоцінні та швидкозношувані предмети, дорослих тварин, які за своєю суттю є предметами праці.

Складовими оборотних засобів є також сума амортизації та одержаного прибутку. Щодо включення амортизаційних відрахувань до складу оборотних засобів, то така необхідність пояснюється своєрідністю кругообігу засобів у сільськогосподарському виробництві. Амортизація практично ніколи не вивільняється з кругообігу, завжди перебуває на всіх його стадіях, зокрема в незавершеному виробництві, готовій продукції. Це дає підстави відображати амортизацію в складі оборотних засобів.

Основною вимогою і передумовою діяльності сільськогосподарських підприємств у ринкових умовах є завершення кругообігу виробництва. Величина авансованих коштів при цьому збільшується, як правило, на суму прибутку. Автор вважає, що створена на підприємстві сума прибутку продовжує функціонувати в складі оборотних засобів, виступаючи при цьому одночасно джерелом їх формування у вигляді вільних грошових коштів, що зберігаються на поточних рахунках у банках та акумулюються в резервному капіталі підприємства. Все це дає підставу стверджувати, що суму одержаного прибутку слід включати до складу оборотних засобів.

У роботі з'ясовано, що оборотні засоби є одночасно як госпрозрахунковою, так і фінансовою категорією. Це особливо чітко проявляється останнім часом, з переходом підприємств на ринкові умови господарювання, впровадженням прогресивніших форм організації виробництва. Вагомим аргументом на підтвердження цієї позиції є розвиток товарно–грошових відносин на рівні підприємства. Внутрішньогосподарські економічні відносини набувають форми купівлі–продажу, оскільки оренда ґрунтується на товарно–грошових відносинах, в основі яких діють принципи внутрішньогосподарського розрахунку, розрахункові

ціни, госпрозрахунковий дохід, тобто базою є товарні відносини. Отже, можна зробити висновок, що оборотні засоби виступають одночасно і госпрозрахунковою, і фінансовою категорією.

У другому розділі – **“Формування оборотних засобів у сільськогосподарських підприємствах”** – здійснено аналіз забезпеченості сільськогосподарських підприємств оборотними засобами та джерел їх формування. Досліджено фактори, що впливають на формування і використання оборотних засобів.

Оборотні засоби перебувають у постійному русі, послідовно проходячи всі стадії кругообігу. Їх розмір має забезпечити безперервний процес виробництва на підприємстві. Зокрема відсутність прибутку або його мінімальні розміри в більшості сільськогосподарських підприємств за сучасних умов господарювання зумовлює нестачу власних оборотних засобів для потреб розширеного відтворення, змінює їх структуру, знижує ефективність виробництва.

У ситуації, в якій перебувають підприємства аграрного сектора економіки, проблема забезпеченості оборотними засобами висувається для керівництва підприємств на перший план, а удосконалення методів і форм їх організації є головним завданням фінансової роботи.

Одна з характерних рис функціонування оборотних засобів у сільському господарстві полягає в тому, що ефективність їх використання значною мірою пов'язана з інтенсивністю їх вкладення на одиницю земельної площі. Відмічені особливості слід враховувати при аналізі забезпеченості сільськогосподарських підприємств оборотними засобами.

Структура сформованих оборотних засобів сільськогосподарських підприємств Черкаської області за досліджуваній період свідчить про випереджаюче їх накопичення у сфері обігу (табл.1).

Таблиця 1

**Забезпеченість сільськогосподарських підприємств Черкаської області
оборотними засобами**

Роки	У сфері виробництва			У сфері обігу		
	на 1 га с.-г. угідь, грн.	питома вага, %	тривалість обороту в днях	на 1 га с.-г. угідь, грн.	питома вага, %	тривалість обороту в днях
2000	605,6	46,4	200	698,7	53,6	120
2001	753,2	66,4	197	380,6	33,6	99
2002	735,7	66,8	215	365,8	33,2	107
2003	690,2	60,6	169	448,4	39,4	110
2004	714,2	49,1	138	741,4	50,9	143
2005	849,6	44,2	219	1072,5	55,8	277
2006	852,4	50,0	133	851,6	50,0	133
В середньому за 2000 – 2006 рр.	712,9	57,4	174	529,6	42,6	153

Якщо приріст виробничих оборотних засобів у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь у 2006 р. порівняно з 2000 р. становив 17,7 %, то

оборотних засобів сфери обігу – 21,9%. З 2004 р. частка оборотних засобів сфери обігу перевищує 50,0%. Таке домінуюче закріплення оборотних засобів за сферою обігу є негативним явищем, призводить до погіршення фінансового стану підприємств, ускладнює взаєморозрахунки між підприємствами та уповільнення тривалості їх обороту. В середньому за досліджуваний період тривалість обороту виробничих запасів досягла 174 дні, а засобів, авансованих у сферу обігу, – 168 днів. Це підтверджує факт слабкої фінансової дисципліни, порушення договірних умов, пов'язаних з оплатою за реалізовану продукцію, виконані роботи і надані послуги, призводить до необґрунтованого залучення кредиторської заборгованості як альтернативного джерела формування оборотних засобів.

Науково обґрунтована система фінансового забезпечення відтворення оборотних засобів є пріоритетним напрямом ефективності їх використання. У дисертації з'ясовано, що теоретично для формування оборотних засобів достатньо одного джерела – надходження доходу від реалізації продукції, робіт і послуг. Проте у процесі діяльності через нерівномірність кругообігу засобів, пов'язаного із сезонністю виробництва, така можливість не реалізується, оскільки сільськогосподарські підприємства для формування оборотних засобів залучають фінансові ресурси у вигляді короткострокових кредитів банку, кредиторської заборгованості та інших запозичень. У таблиці 2 наведено структуру джерел формування оборотних засобів у сільськогосподарських підприємствах Черкаської області.

Таблиця 2

Структура джерел формування оборотних засобів сільськогосподарських підприємств Черкаської області станом на кінець року, %.

Джерела формування оборотних засобів	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Власні і прирівняні до них джерела	55,0	39,6	35,6	42,3	53,1	55,4	56,5
у т.ч.							
- власні	15,4	12,7	10,2	14,5	25,9	31,2	27,8
- прирівняні	39,6	26,9	25,4	27,8	27,2	24,2	28,7
з них:							
нерозподілений прибуток	18,0	16,3	14,9	18,8	20,8	16,8	21,4
резервний капітал	13,8	7,1	7,5	6,8	4,9	5,8	5,3
сталі пасиви	7,8	3,5	3,0	2,1	1,6	1,6	2,0
Позики банку	2,7	8,6	7,8	9,7	12,6	12,8	7,7
Кредиторська заборгованість	42,3	51,8	56,6	48,0	34,3	31,8	35,8
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

У 2000 році в структурі джерел власні та прирівняні до них джерела становили 55,0 %, з 2005 року відмічається поступове їх зростання. У 2005 році

власні та прирівняні до них джерела збільшилися порівняно з 2000 роком на 0,3, а в 2006 р. – на 1,5 процентних пункти.

За сучасних умов господарювання відсутня єдина методика визначення показника наявності власних оборотних засобів. Завищення або заниження його розміру призводить до помилок при визначенні потреби підприємства в кредитах банку, що негативно впливає на ефективність використання оборотних засобів. Застосування методики визначення наявності власних оборотних засобів передбачає необгрунтоване віднесення до власних оборотних засобів сум нерозподіленого прибутку та резервного капіталу.

У дисертації визначено, що суми нерозподіленого прибутку та резервного капіталу не завжди є джерелом власних і прирівняних до них оборотних засобів, оскільки обслуговують як операційну, так і інвестиційну сферу діяльності підприємства. Тому при визначенні показника наявності власних і прирівняних до них оборотних засобів власний капітал слід зменшувати на суму нерозподіленого прибутку.

Питання науково обгрунтованого співвідношення між власними, залученими та позиченими джерелами формування оборотних засобів є актуальним за сучасних умов господарювання сільськогосподарських підприємств.

Через сезонність сільськогосподарського виробництва формувати оборотні засоби лише за рахунок власних джерел не ефективно. На думку автора, не можна надавати перевагу жодному з джерел формування оборотних засобів. Формування оборотних засобів лише за рахунок власних джерел скорочує потребу в короткострокових позиках банку, забезпечує економію зі сплати відсотків за кредит і одночасно у період зниження витрат на виробництво призводить до уповільнення кругообігу оборотних засобів і неефективного їх використання.

В останні роки сільськогосподарські підприємства Черкаської області почали активно залучати короткострокові кредити банку як джерело формування оборотних засобів. Їх розмір у структурі джерел в 2004 і 2005 роках становив відповідно 12,6 і 12,8%, а в 2006 р. – на 5 процентних пунктів більше проти 2000 року.

Сільськогосподарські підприємства повинні вести цілеспрямовану роботу, пов'язану із залученням кредитів банку для формування оборотних засобів як об'єктивної необхідності, що відповідає ринковим умовам господарювання. Кредитна ініціатива за ринкових умов господарювання має бути спрямована на підвищення якості виробленої продукції при дотриманні енергозберігаючих технологій та впровадженні передових методів господарювання.

У дисертаційній роботі з'ясовано, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2000 року № 398 “Про додаткові заходи щодо кредитування комплексу сільськогосподарських робіт” здійснено фінансову підтримку підприємств аграрного сектора економіки через механізм здешевлення короткострокових і довгострокових кредитів. Надання пільг сприяло зростанню кредитних вкладень в економіку сільського господарства досліджуваної області. Якщо в розрахунку на один гектар сільськогосподарських угідь у 2000 р. сума отриманих кредитів сільськогосподарськими підприємствами області становила

269,3 грн., то в 2005 р. – 430,0 грн. Тобто надходження кредитних ресурсів у досліджених господарствах збільшилося в 1,6 рази (табл.3).

Таблиця 3

Групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області за рівнем забезпеченості їх власними оборотними засобами, в середньому за 2000 – 2006 рр.

Показники	До 0	0,1-10,0	10,1-20,0	20,1-30,0	30,1-40,0	40,1-50,0	Всього
Кількість підприємств	68	27	47	85	74	51	455
Рівень забезпеченості власними оборотними засобами, %	-19,5	4,8	15,7	25,6	35,3	45,4	28,7
Середньорічний рівень видачі короткострокових позик на 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	110,1	221,8	144,9	187,9	197,0	96,7	135,7
Питома вага виданих короткострокових позик у виробничих запасах, %	20,9	40,8	41,7	35,3	25,9	12,7	31,5
Припадає на 1 га сільськогосподарських угідь, грн.:							
- валової продукції	1464,2	1483,6	1487,4	1735,9	1764,8	1827,0	1687,3
- чистого прибутку (+) збитку (-)	-93,5	61,5	97,4	121,1	147,7	249,8	125,9
- виробничих витрат	2071,3	1269,1	1745,8	1586,4	2039,4	1599,2	1731,5

Дослідження підтверджують факт, що із втратою власних джерел формування оборотних засобів за рахунок кредитів банку окремі підприємства покривають здебільшого збиткову діяльність, порушуючи при цьому принципи кредитування. Так, 68 підприємств, або 14,9 % від загальної кількості обстежених, залучали короткострокові позики банку для покриття потреби у фінансових ресурсах на формування оборотних засобів у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь у сумі 110,1 грн. і одночасно отримали збитки в розмірі 93,5 грн.

У даний час, як свідчать результати дослідження, кредит увібрав у себе прорахунки всієї системи економічних відносин і механізму господарювання.

Отриманий підприємством кредит повинен набути протизатратного характеру, що можливо лише за умов партнерських відносин сільськогосподарських підприємств з обслуговуючими їх установами банку.

Сільськогосподарські підприємства Черкаської області нарощують обсяги кредитних вкладень завдяки механізму здешевлення короткострокових кредитів банку. Сільськогосподарські підприємства та сім провідних банків області уклали угоду, в основу якої закладено чітко фіксовану процентну ставку за кредит у розмірі 17% річних, що є найважливішою передумовою застосування пільгового режиму кредитування. Однак результати дослідження свідчать, що банки постійно порушують умови підписаної ними угоди. Так, при проведенні весняно-польових

робіт у 2005 – 2006 рр. банки при кредитуванні підприємств збільшували ставку з пільгового кредиту до 25%, чим практично позбавили підприємства можливості їх отримання.

Аналіз пільгового режиму кредитування свідчить про відсутність механізму об'єктивного розподілу пільгових кредитів по регіонах області. Зокрема сума отриманих пільгових кредитів підприємствами Черкаського району в 2001 році у 3,7 рази перевищувала середньообласний показник, а в 2005 р. – у 3,4 рази. Сума отриманих пільгових кредитів підприємствами цього району становить 38,1 % від загальної суми отриманих кредитів по області. Це підтверджує факт відсутності відрегульованого механізму розподілу пільгових кредитів по регіонах та свідчить про необхідність його вдосконалення. Зокрема потребує спрощення механізм доступу суб'єктів господарювання до пільгових кредитів і розподілу їх по регіонах. У законодавчому порядку доцільно забезпечити розмір бюджетної підтримки сільськогосподарським підприємствам, поліпшувати взаємовідносини підприємств з банками.

Кредит повинен мати протизатратний характер, забезпечувати зростання обсягів виробництва, прибутковості .

У третьому розділі – **“Ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств”** – запропоновано систему показників, за допомогою яких підприємства матимуть можливість здійснити аналіз ефективності використання оборотних засобів, що дозволить визначити шляхи підвищення їх використання. Обґрунтовано необхідність відновлення нормування оборотних засобів та вдосконалення оперативного контролю за їх використанням.

Раціональна система управління оборотними засобами може базуватися тільки на об'єктивній оцінці ефективності їх функціонування. На підставі аналізу різних точок зору в дисертації розглядаються питання щодо обчислення показників інтенсивності руху оборотних засобів у сільськогосподарських підприємствах. Особливу увагу приділено методиці обчислення вихідних величин: річного обороту та середньорічного залишку оборотних засобів. Із цих позицій досліджено, наскільки існуючі нині методичні підходи до обчислення оборотності оборотних засобів ураховують особливості роботи підприємств сільськогосподарської галузі в ринкових умовах господарювання.

У процесі господарської діяльності сільськогосподарські підприємства постійно застосовують заходи впливу, спрямовані на підвищення ефективності використання оборотних засобів. Проте, як свідчить досвід роботи, спрямовані в сільське господарство ресурси через неефективне їх використання не дають належної віддачі, особливо в частині, що авансується в кругообіг виробництва на термін більше року.

Доведено, що в нових умовах господарювання для сільськогосподарських підприємств недостатньо одного показника ефективності функціонування оборотних засобів, оскільки виникає потреба визначення ефективності їх використання на кожній стадії кругообороту. Цей показник можна розрахувати шляхом порівняння річної суми виробничих витрат і середньорічної вартості оборотних засобів за формулою:

$$K_{об} = \frac{B_3}{O_3}$$

де $K_{об}$ – коефіцієнт оборотності;

B_3 – виробничі витрати;

O_3 – середньорічна вартість оборотних засобів.

Застосовуючи методику розрахунку ефективності використання оборотних засобів, яка базується на виробничих витратах, можливо визначити ефективність їх використання не лише в цілому по підприємству, але й по окремих його підрозділах. Це в кінцевому результаті сприятиме підвищенню зацікавленості більшого кола працівників підприємства в ефективному використанні оборотних засобів.

Досвід роботи сільськогосподарських підприємств свідчить, що ефективне управління оборотними засобами великою мірою залежить від науково обґрунтованого визначення їх потреби, що здійснюється через нормування. Відміна поелементного нормування оборотних засобів за нинішніх умов господарювання не сприяє поліпшенню організації оборотних засобів та фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Підприємства практично втратили контроль за мінімально необхідними розмірами оборотних засобів, спроможних забезпечити безперервний кругообіг виробництва, які визначаються у процесі нормування. Понаднормативне накопичення на підприємстві запасів призводить до додаткових витрат, пов'язаних з їх збереженням, і відволікання грошових коштів з обороту.

Тривалий час при нормуванні оборотних засобів сільськогосподарські підприємства користувалися Методичними вказівками, які були затверджені Держпланом, Мінфіном і Держбанком колишнього СРСР (1-3 квітня 1964 р.), в основу яких було покладено метод мінімальних залишків запасів і витрат виробництва.

Основний недолік застосовуваного на той час підходу до нормування оборотних засобів полягав у тому, що він не відображав реальний рух виробничого процесу й кругообігу коштів, оскільки нормативи визначалися на підставі фактично сформованих протягом минулого періоду даних. У таких випадках без будь-якого обґрунтування в нормативи була закладена ретроспектива економічного стану. Це призводило до того, що встановлювані в такий спосіб нормативи мали досить імовірнісний характер. Тому на практиці при нормуванні оборотних засобів підприємства не дотримувалися рекомендованої методики.

Такий метод обмежувався нормуванням лише оборотних засобів без урахування джерел їх формування. Як наслідок, розраховані в такий спосіб нормативи необґрунтовано завищувалися і не відображали дійсної потреби підприємства у власних оборотних засобах.

У роботі з'ясовано, що для відновлення нормування оборотних засобів сільськогосподарським підприємствам слід налагодити контроль, який сприяв би поліпшенню організації виробництва в цілому і оборотних засобів зокрема. Для цього слід провести комплекс заходів методологічного характеру, спрямованих на його вдосконалення. Зокрема максимально наблизити порядок нормування

оборотних засобів до виробничих показників. З цією метою слід відновити нормування оборотних засобів, застосовуючи методику, розроблену Інститутом аграрної економіки УААН в 1998 році, в основу якої покладено метод споживання та швидкості оборотності оборотних засобів.

Відповідно до нині діючої методології організації бухгалтерського обліку за Міжнародними стандартами, вихідні дані обліку не забезпечують контроль за цільовим і ефективним використанням оборотних засобів. Зокрема у формі № 1 „Баланс” відсутні показники окремих груп оборотних засобів, які відображали б їх наявність станом на початок і кінець року, оскільки звітні дані наведено в балансі у комплексній їх оцінці. Це унеможлиблює проведення відповідного аналізу за сумарним їх станом за відповідні періоди. Тому при відновленні поелементного нормування слід передбачити у «Примітках до фінансової звітності ф.№ 5» вартість оборотних засобів за окремими групами на початок і кінець звітного періоду.

Автором доведено необхідність в межах одного підприємства складати окремо інвестиційний та операційний баланси. Це дасть змогу попереджувати відволікання оборотних засобів на інші цілі.

У дисертації узагальнено досвід роботи сільськогосподарських підприємств Черкаської області за часів планової економіки, в умовах оренди із застосуванням нормативно-чекової системи планування, обліку й контролю витрат на виробництво. Доведено, що система контролю сприяла значній економії матеріальних ресурсів, зниженню матеріалоємності продукції, а отже, прискоренню оборотності оборотних засобів. Тривале відволікання коштів у понаднормативні матеріальні запаси за цих умов були не вигідними, оскільки призводили до зменшення госпрозрахункового орендного доходу.

Проведене дослідження дало змогу встановити, що за цих умов оперативний контроль за рухом оборотних засобів покладався безпосередньо на виробничі колективи, які брали участь у виробничому процесі, та на банківські установи, що здійснювали кредитування цих підприємств під оборотні засоби.

Реформування господарств галузі, перехід їх на ринкові відносини відкинув надбання з оперативного контролю за рухом оборотних засобів, які напрацьовувалися десятиріччями. З'ясовано, що головною причиною цього є створення нових типів підприємств, в основі яких є приватна власність, зокрема й на оборотні засоби. Наймані працівники та орендодавці нині діючих сільськогосподарських підприємств усіх форм власності за нових форм організації праці та виробництва повністю втратили права на здійснення оперативного контролю за управлінням виробництвом, і зокрема за рухом оборотних засобів. Здавши свої паї в оренду, вони не мають юридичного права на здійснення контролю за формуванням доходів і видатків підприємства, достовірністю визначення прибутку. Тому, на думку автора, об'єктивною необхідністю є запровадження найманими працівниками і орендодавцями дієвого оперативного контролю за використанням оборотних засобів, підвищенням ефективності їх використання. На думку автора, доцільно було б таким контролем охоплювати стан складського господарства, організації приймання, зберігання сировини, матеріалів, готової продукції, кормів, насіння і

садивного матеріалу, обґрунтованості придбання товарно–матеріальних цінностей та їх відпуску для потреб виробництва в межах науково обґрунтованих норм і нормативів.

Автор дійшов висновку, що нині діючий внутрішньогосподарський оперативний контроль за рухом оборотних засобів є неефективним і призводить до того, що після виявлення недоліків на підприємстві контролюють в основному усунення виявлених відхилень, тобто наслідків, а не причин, що призвели до такого відхилення. Наймані працівники та орендодавці зацікавлені нести відповідальність за ефективне використання оборотних засобів, спрямувавши свою діяльність на пошук резервів щодо їх збереження, ефективного використання, економії, застосування передових ресурсозберігаючих технологій та передових методів управління виробництвом. Сільськогосподарські формування Черкаської області мають позитивний досвід у впровадженні нормативно–чекової системи планування, обліку та контролю витрат, застосування якої позитивно впливає на здійснення оперативного контролю за рухом оборотних засобів у кожному підрозділі підприємства.

Відновлення нормативно–чекової системи планування, обліку і контролю витрат за виробництвом із застосуванням внутрішньогосподарських чеків, використовуючи досвід підприємств, дасть змогу ефективно управляти оборотними засобами більшості підприємств.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведене теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми формування та ефективного використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств.

У результаті проведеного дослідження зроблено такі висновки і пропозиції:

1. З метою більш ґрунтовного розуміння змісту поняття “оборотні засоби” та для цілей економічного аналізу пропонується наступне його визначення: оборотні засоби – це авансована вартість частини оборотних активів підприємства для забезпечення безперебійного кругообороту, які послідовно змінюють свою функціональну форму у вигляді засобів сфери виробництва та сфери обігу. Запропоноване визначення цього поняття більш повно розкриває економічну природу оборотних засобів і дає змогу відокремити їх від інших понять.

2. Вивчення економічної сутності оборотних засобів дозволило внести пропозиції щодо вдосконалення їхнього складу. Дослідження ролі та значення складових оборотних засобів у процесі кругообігу дало змогу зробити висновок, що до їхнього складу потрібно включати мінеральні добрива, малоцінні та швидкозношувані предмети, дорослі тварини, молодняк і тварини на вирощуванні та відгодівлі, які за своєю сутністю є засобами праці. Також у результаті проведеного дослідження обґрунтовано доцільність включення до складу оборотних засобів суми амортизації й одержаного прибутку.

3. Результати дослідження свідчать, що суми нерозподіленого прибутку та резервного капіталу не завжди є джерелом власних і прирівняних до них оборотних засобів, оскільки обслуговують як операційну, так і інвестиційну сферу

діяльності підприємства. Тому для визначення показника наявності власних і прирівняних до них оборотних засобів доцільно зменшувати власний капітал підприємства на суму нерозподіленого прибутку.

4. Сільськогосподарські підприємства ведуть постійний пошук альтернативних джерел формування оборотних засобів. На даному етапі розвитку виробничих відносин таким джерелом можуть бути аванси заготівельних організацій через проведення державних закупівель сільськогосподарської продукції. Авансування заготівельними організаціями сільськогосподарських підприємств дасть можливість покрити нестачу власних оборотних засобів у період нарощування витрат, сприятиме зростанню обсягів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції.

5. На забезпеченість оборотними засобами суттєво впливають кредити, метою яких є максимальне поліпшення стану формування джерел оборотних засобів, створення передумов забезпечення підприємств виробничими оборотними засобами. У роботі зазначено, що за сучасних умов банки повинні зосередити особливу увагу на подальшому вдосконаленні партнерських відносин із позичальниками, розробляючи механізм диференційованих відносин при кредитуванні, що дасть змогу призупинити невиправдане залучення кредитних вкладень у неефективне виробництво, сприятиме зростанню чистого прибутку. Тому першочергове значення слід надавати заходам кредитного впливу, який передбачає прискорення оборотності оборотних засобів, досягнення економічно обґрунтованих темпів зростання кредитних вкладень і темпів росту обсягів виробництва.

6. Досвід пільгового кредитування й особисті спостереження автора свідчать про відсутність чіткого механізму розподілу бюджетних коштів, який би забезпечив надходження кредитних ресурсів підприємствам відповідно до ринкових умов господарювання. Встановлено, що пільгове кредитування повинно вдосконалюватися в напрямі спрощення доступу суб'єктів господарювання до пільгових кредитів, розподілу кредитів за регіонами, що дасть змогу поліпшити взаємозв'язки суб'єктів господарювання з банками.

7. Пріоритетними напрямком вдосконалення процесів формування оборотних засобів сільськогосподарських підприємств в нових умовах господарювання можливе лише за умов відновлення їх нормування, як одного із дієвих факторів ефективного їх управління. Для відновлення нормування оборотних засобів сільськогосподарським підприємствам слід налагодити контроль, який би сприяв поліпшенню організації виробництва в цілому і оборотних засобів зокрема. Встановлено, що для підвищення контролю за витрачанням авансованих засобів і здійснення найсуворішого режиму економії доцільно розширити вихідні дані по елементах оборотних засобів. З цією метою у „Примітках до фінансової звітності”, ф. 5 слід передбачити вартість оборотних засобів за окремими їх групами на початок і кінець періоду. Ці дані слугуватимуть основою для здійснення поелементного нормування оборотних засобів.

8. Доведено доцільність у межах одного підприємства складати окремо інвестиційний та операційний баланси, що дасть змогу попереджувати відволікання коштів не за цільовим призначенням.

9. Обґрунтовано, що для ефективного управління оборотними засобами на підприємствах необхідно здійснювати більш дієвий оперативний контроль за цільовим та ефективним їх використанням, відновивши нормативно–чекову систему планування, обліку і контролю за виробництвом із застосуванням внутрішньогосподарських чеків.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Бечко В.П. Вдосконалення організації оборотних коштів сільськогосподарських підприємств в нових умовах господарювання. / Вісник КЕІ КНЕУ. – 2005. - № 4. – С. 37-40.

2. Бечко В.П. Нормування оборотних засобів підприємств аграрного сектору економіки. // Фінансова система України. Зб. наук. праць. – Острог: Видавництво „Національний університет „Острозька академія”, 2005. – Ч.1 – С. 266 – 273.

3. Бечко В.П. Показники ефективності використання оборотних засобів: Зб. наук. пр. ЛНАУ / За ред. В.Г. Ткаченко. – Луганськ: Вид-во ЛНАУ, 2006. – №61(84). – С. 220 – 224.

4. Бечко В.П. Проблеми забезпечення сільськогосподарських підприємств оборотними засобами. // Фінансова система України. Зб. наук. праць. – Острог: Видавництво НАУ „Острозька академія”, 2006. – Вип.8. – Ч.2 – С. 27 – 35.

5. Бечко В.П. Формування джерел оборотних засобів сільськогосподарських підприємств: Наукові засади реалізації аграрної політики в Україні. / Вісник ХНАУ– 2006. – № 9. – С. 44-49.

В інших виданнях:

6. Бечко В.П. Проблеми вдосконалення кредитування сільськогосподарських підприємств // Актуальні проблеми розвитку регіону: Зб. наук. пр. / За ред. І.Г. Ткачук. – Івано – Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, 2007. – Вип. III. – Т.1. – С. 350-355.

7. Бечко В.П., Березовський В.В. Проблеми економічної сутності оборотних засобів. Ринкова трансформація економіки України: проблеми регулювання. Колективна монографія. / За ред. В.Ф. Беседина, А.С. Музиченка. – К.:НДІІ – 2005. – С. 155 – 161 (0,41 друк. арк., автору належить модель статті загальним обсягом 0,40 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Бечко В.П. Формування та ефективність використання оборотних засобів в сільськогосподарських підприємствах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (економіка

сільського господарства і АПК). – Національний науковий центр “Інститут аграрної економіки” УААН, Київ, 2007.

Дисертацію присвячено питанням удосконалення формування оборотних засобів сільськогосподарських підприємств з метою підвищення ефективності використання та оптимізації джерел їх фінансування.

Уточнено економічну сутність оборотних засобів, що дозволило внести пропозиції щодо удосконалення їх складу.

Проаналізовано забезпеченість сільськогосподарських підприємств оборотними засобами та джерелами їх формування. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення механізму формування джерел поповнення оборотних засобів через систему авансування заготівельними організаціями. Запропоновано методику визначення показника наявності власних і прирівняних до них оборотних засобів.

Рекомендовано систему показників для здійснення всебічного аналізу ефективності використання оборотних засобів, що дозволить визначити шляхи підвищення їх використання. Обґрунтовано необхідність відновлення нормування оборотних засобів як пріоритетного напрямку підвищення ефективності їх використання. Розроблено рекомендації щодо розмежування операційного та інвестиційного балансів.

Ключові слова: засоби, джерела фінансування оборотних засобів, нормування, забезпеченість, формування оборотних засобів, ефективність.

АННОТАЦИЯ

Бечко В.П. Формирование и эффективность использования оборотных средств в сельскохозяйственных предприятиях. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук за специальностью 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (экономика сельского хозяйства и АПК). – Национальный научный центр “Институт аграрной экономики” УААН, Киев, 2007.

Диссертация посвящена вопросам усовершенствования формирования оборотных средств сельскохозяйственных предприятий с целью повышения эффективности использования и оптимизации источников их финансирования.

Изучение экономической сущности оборотных средств позволило внести предложения по усовершенствованию их состава. Исследование роли и значения составляющих оборотных средств в процессе кругооборота дали возможность сделать вывод, что в их состав необходимо включать малоценные и быстроизнашивающиеся предметы, которые по своей сущности являются средствами труда, а также амортизацию и сумму полученной прибыли.

Установлены особенности кругооборота оборотных средств, которые определяют специфику их функционирования в сельскохозяйственных предприятиях разных организационно-правовых форм собственности в аграрном секторе экономики и накладывают определенный отпечаток на процесс их формирования и финансового обеспечения: земля выступает основным средством

производства, не заменяется каким-либо другим, а при соблюдении определенных требований она не теряет своей потребительской стоимости; кругооборот средств характеризуется значительной длительностью которая зависит от производственного процесса; высокий удельный вес оборотных средств, закрепленных на стадии производства; несовпадение длительности рабочего периода и периода производства; сезонность производства; неравномерность нарастания расходов в течение производственного процесса и высвобождения авансированной стоимости оборотных средств из кругооборота; использование продукции растениеводства и животноводства для внутрихозяйственного потребления; неравномерность поступления денежной выручки на протяжении года.

Результаты анализа обеспеченности сельскохозяйственных предприятий оборотными средствами свидетельствуют, что в современных условиях хозяйствования отсутствие прибыли или ее минимальные размеры в большинстве сельскохозяйственных предприятий определяют недостаток собственных оборотных средств для нужд расширенного воспроизводства, изменяют их структуру, снижают эффективность производства. Предложенный механизм формирования источников пополнения оборотных средств через систему авансирования заготовительными организациями позволит покрыть недостаток собственных оборотных средств, будет способствовать наращиванию объемов производства и реализации сельскохозяйственной продукции.

В процессе исследования установлено, что для определения показателя обеспеченности производства оборотными средствами и для расчета их структуры отдельные экономисты используют их стоимость на начало или конец года, который отражает результаты только временного характера. Поэтому для расчета показателя обеспеченности производства оборотными средствами сельскохозяйственных предприятий предложено применять их среднегодовую стоимость, вычисленную по методу средней хронологической.

В результате диссертационного исследования установлено, что суммы нераспределенной прибыли и резервного капитала не всегда являются источником собственных и приравненных к ним оборотных средств, поскольку обслуживают как операционную, так и инвестиционную сферу деятельности предприятия. Поэтому показатель наличия собственных и приравненных к ним оборотных средств предложено определять путем уменьшения собственного капитала предприятия на сумму нераспределенной прибыли.

Предпосылкой привлечения сельскохозяйственными предприятиями льготных кредитов является максимальное улучшение состояния формирования источников оборотных средств, создание условий для обеспечения предприятий производственными оборотными средствами. Доказано, что льготное кредитование должно совершенствоваться в направлении упрощения доступа субъектов хозяйствования к льготным кредитам, их распределению по регионам, что улучшит взаимоотношения субъектов хозяйствования с банками.

Предложено в рыночных условиях показатели эффективности использования оборотных средств сельскохозяйственных предприятий определять на каждой стадии кругооборота, сопоставляя годовую сумму производственных затрат с

среднегодовой стоимостью оборотных средств. Это позволит определять их оборот не только по предприятию в целом, но и в отдельных его подразделениях.

Исследованиями доказано, что более эффективно используются оборотные средства при условии их минимальных запасов, которые определяются в процессе нормирования. Обоснованы предложения относительно необходимости разграничения счетов в банках для отображения денежных потоков инвестиционной и операционной сферы деятельности, которые дадут возможность предупредить нецелевое использование средств, предназначенных для формирования оборотных средств. Разграничение операционного и инвестиционного балансов в рамках отчетности предприятия позволит избежать иммобилизации оборотных средств на цели, не связанные с производственной деятельностью.

Восстановление нормирования оборотных средств будет содействовать обеспечению достоверного определения действительной минимальной потребности в оборотных средствах, гарантировать предприятиям выполнение производственных программ при минимальных запасах, оказывать содействие совершенствованию взаимоотношений предприятий с банками при кредитовании под оборотные средства.

Определены пути совершенствования оперативного контроля за движением оборотных средств. Выяснено, что целесообразнее осуществлять контроль членами коллектива за состоянием складского, весоизмерительного хозяйства, организацией приема, хранения сырья, материалов, готовой продукции, кормов, семян и посадочного материала, обоснованностью приобретения товарно-материальных ценностей и их отпуском для нужд производства в пределах научно обоснованных норм и нормативов.

Ключевые слова: средства, источники финансирования оборотных средств, нормирование, обеспеченность, оперативный контроль, формирование оборотных средств, эффективность.

SUMMARY

Bechko V. Circulating assets formation and their effective use in agricultural enterprises – Manuscript.

This dissertation is submitted to obtain the Candidate of Science degree in specialty 08.00.04 — economics and managing of enterprises (economics of agriculture and agro – industrial complex). – National Scientific Center “Institute of Agrarian Economy” UAAS. – Kyiv, 2007.

Dissertation deals with the problems of improvement of the circulating assets formation of agricultural enterprises with the purpose of increasing the efficiency of their use and optimize the sources of their finance.

Economic essence of circulating assets is specified. As a result it helped to give new suggestions towards the improvement of their structure.

The providing of agricultural enterprises with circulating assets and the sources of their formation was analyzed. The suggestions towards the improvement of the

mechanism of the formation of the sources of filling up of circulating assets through the system of advance payment by the purveying organizations were elaborated. There was suggested the methods of the defining of the indicator of the existence of the own and equated with them circulating assets.

The system of indicators was recommended for carrying out thorough analysis of the efficiency of using circulating assets, which will allow to define the ways of increasing of their use. The necessity of the restoration of circulating assets standardization was substantiated as the most prominent way of increasing of their using. The recommendations towards the difference between operational and investment balances were elaborated

Key words: means, sources of circulating assets, standardization, providing (maintenance), circulating assets formation, efficiency

Підп. до друку __.10.2007. Формат 60 x 90/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл. – вид. арк. 0,9. Тираж 100 пр. Зам. __

Видання та друк – Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки"
03127, м. Київ-127, вул. Героїв Оборони, 10.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2065 від 18.01.2005 р.